
PROFESORUL ION NICULIȚĂ LA 80 DE ANI

Dintre arheologii din Republica Moldova care activează la limita secolelor XX și XXI, profesorul Ion Niculiță – fondatorul școlii arheologice la Universitatea de Stat din Moldova, a beneficiat de o atenție istoriografică aparte. În ultimele decenii au fost editate câteva volume și studii dedicate vieții și activității Profesorului (Studia 1999; Studia 2009; Zanoci, Arnăuț 2009; Contribuții 2019). În acest context, anul 2019 pentru mediul arheologic universitar are o încărcătură simbolică aparte. Accentul principal este determinat de omagierea prof. Ion Niculiță cu prilejul împlinirii unei vârste venerabile de 80 de ani, tot în acest an cuantificăm și împlinirea a 60 de ani de la prima participare la o cercetare arheologică de teren a magistrului Ion Niculiță. În spatele acestor cifre se ascund sute de zile și nopți petrecute în diferite condiții în varia localități ale Republicii Moldova, sute de tineri instruiți să studieze, să valorifice și să protejeze patrimoniul cultural al țării și, desigur, zeci de mii de vestigii arheologice, multe dintre care au devenit cartea de vizită a muzeelor naționale și raionale de istorie din Republica Moldova. În condițiile unui laconism expresiv al surselor de arhivă privind istoricul cercetărilor arheologice la Universitate și penuriei lucrărilor memorialistice în domeniu, în rândurile care urmează ne propunem să realizăm o schiță de repere care să contureze principalele evenimente ale carierei de arheolog a prof. Ion Niculiță.

Ion Niculiță s-a născut la 27 mai 1939 în comuna Zărnești, județul Cahul, asupra cărui fapt ține mult, atenționând de fiecare dată că-și trage originea din județul care a participat la Unirea Principatelor din 1859. Prin descendență maternă este rudă cu arheologul român Vasile Pârvan. După ce a urmat școala în satul natal, Ion Niculiță a fost admis la Facultatea de Istorie a Universității din Chișinău unde a studiat între 1958 și 1963. Printre profesorii săi se numărau E. Rikman și R. Enghelgardt. În calitate de student în anul I, împreună cu G. Samson, N. Grigoriev, V. Botnariuc ș.a. a participat la fondarea Seminarului Științific Studentesc de Arheologie și Istorie Veche (SSSAIV), care continuă să activeze și astăzi.

Profesorul Ion Niculiță la Catedra de Arheologie și Istorie Antică. Chișinău, 2006.

Între 1963 și 1968 a lucrat ca asistent la Catedra de Istorie Universală la Facultatea de Istorie, iar începând cu anul 1968 a fost doctorand la specialitatea „Arheologie” la Universitatea de Stat „M. Lomonosov” din Moscova, studiind sub îndrumarea unor profesori precum B. Rybakov, B. Grakov, A. Arcychovschij, V. Janin, F. Kyzlasov, A. Meljukova, I. Jacenko etc. Teza de doctorat, susținută la universitatea moscovită în 1972 sub îndrumarea dr. Irina Jacenko, avea drept obiectiv de cercetare „Geto-dacii la est de Carpați în secolele IV-III a. Chr.” Revenind la Chișinău a fost angajat lector la Catedra de Istorie Antică și Medievală, care va deveni în anul 1984, prin insistența prof. Ion Niculiță și calitatea cercetărilor sale, Catedră de Arheologie și Istorie Antică, iar Ion Niculiță – șeful respectivei catedre. Între 1993 și 2002 va deține și funcția de decan al Facultății de Istorie. Paralel cu cercetările pe teren, cu activitatea managerială la Facultate, în 1991, tot la Universitatea de Stat „M. Lomonosov” din Moscova, a obținut titlul de *doctor habilitat* în istorie pentru lucrarea „Tracii septentrionali în secolele VI-I a. Chr.”

Interesele științifice ale prof. Niculiță sunt axate pe interferențele culturale din sud-estul Europei, între sfârșitul celui de-al II-lea mileniu a. Chr. și până la mijlocul mileniului I p. Chr., în special:

Profesorul Ion Niculiță la deschiderea simpozionului „Orheiul Vechi: 70 de ani de la primele săpături arheologice”. Butuceni, 2017.

Profesorul Ion Niculiță împreună cu discipolii în vizită de documentare la Glauberg (Germania). 2017.

Profesorul Ion Niculiță împreună cu studenții Facultății de Istorie și Filosofie pe șantierul arheologic Saharna Mare. 2018.

aspecte de etnogeneză ale istoriei tracice timpurii, istorie și civilizație geto-dacică, continuitate daco-romană și procese de romanizare etc. Pentru a-și concentra cercetările, în anul 1990 prof. Niculiță a organizat la Universitate Laboratorul de Cercetări Științifice „Tracologie”. Sub conducerea sa au fost studiate o serie de situri arheologice, precum Dănceni, Suruceni, Butuceni, Hansca, Sobari, Trebujeni, Mașcăuți, Saharna și cele de la Dunărea de Jos, precum Satu Nou/Novosel'skoye și Orlovka (Cartal) în Ucraina.

Drept o recunoaștere a activității de decenii, în anul 1992 Ion Niculiță a fost ales membru al Consiliului Internațional de Studii Indo-Europene și Tracice, este membru al comitetelor de redacție ale unor reviste științifice precum SCIVA (București), Istros (Brăila), Cumidava (Brașov) și Tyragetia (Chișinău). Eforturile sale de peste 60 de ani în cercetarea arheologică au cumulat paginile a peste 10 monografii și circa 200 de studii publicate în reviste și culegeri de specialitate naționale și internaționale.

Amplitudinea parcursului științific al profesorului Ion Niculiță amintește de cel al fondatorului metodologiei istoriografiei contemporane savantul german Leopold von Ranke (1795-1886). Dintre trăsăturile comune evidențiem: dorința perpetuă de a afla „istoria așa cum a fost ea” sau *wie es eigentlich gewesen*, atitudinea critică față de cercetările moderne și evocarea rolului izvorului istoric, conștientizarea importanței formării noii generații de cercetători etc. Intensitatea manifestărilor științifice la care participă sau le organizează, apariția lucrărilor monografice și a altor diverse studii, omniprezența pe șantierele arheologice ale Universității este direct proporțională cu anii acumulați și este în ascendență continuă.

La vârsta de 80 de ani Profesorul Ion Niculiță rămâne a fi așa cum l-a cunoscut fiecare generație de studenți ai universității chișinăuene: critic, activ și dornic de a se implica în rând cu cei tineri în toate provocările mediului savant de la începutul secolului XXI. Cei care învățăm lecțiile Profesorului îi oferim tot respectul nostru, respect determinat de anii dedicați Facultății și Universității noastre, de opera pedagogică și științifică. Prin tot ce a contribuit la edificarea *Alma Mater* – USM. Pentru romanii antici *Alma Mater* însemna, în primul rând, zeița naturii – Cibela, sau a vegetației – Ceres, ca mai apoi să-și extindă conținutul semantic pentru sensul de *Patrie*, iar

începând cu anul 1088, când devine deviza uneia dintre primele universități europene, cea de la Bologna, *Alma Mater* devine sinonimul *Universității*. Aceste conținuturi reapar și în lecțiile Profesorului Ion Niculiță: Universitatea se prezintă drept o Divinitate prin atitudini și o Patrie prin activitatea cotidiană. Cunoscând rezervele Profesorului Ion Niculiță față de tehnologiile didactice, astăzi, când onorăm simbolic o etapă de activitate, putem afirma că numărul celor pe care i-ați motivat și format prin prelegeri, prin atitudini, este mult mai mare decât al celor care au citit și, ce e mai important, au înțeles opera științifică a Dumneavoastră

Stimate d-le Profesor! E ușor a număra anii, când lași la o parte nopțile nedormite și timpul liber dedicat – în locul familiei și celor apropiați – studiilor, emoțiile complexe, și nu tot timpul pozitive, legate de o cercetare sau de momente din activitatea administrativă etc. Studenții, profesorii, dar

și cele câteva mii de absolvenți ai Facultății care activează în variate domenii își exprimă gratitudinea pentru contribuția la formarea fiecăruia, regăsind lecțiile Dvs. în activitatea curentă, indiferent de meseria practică. Anii petrecuți alături de Dvs. au devenit o școală veritabilă nu doar de Arheologie, ci și de un mod de a fi, a fi în primul rând Om, de a fi Om la locul tău, bine pregătit în domeniul de activitate, corect și onest. Și totuși, de fiecare dată, după discuțiile cu Dvs., te prinzi cu gândul că principala lecție, încă, urmează și că avem multe de învățat de la Dvs. În acest context e binevenit să revenim la sus-pomenitul Leopold von Ranke, care publica în anul 1880 primul volum al fundamentalei lucrări „Weltgeschichte”, an în care împlinea vârsta de 85 de ani.

În numele celor pentru care Facultatea de Istorie și Filosofie a Universității de Stat din Moldova a devenit adevărată *Alma Mater*, Vă mulțumim și Vă urăm La mulți ani!

Bibliografie

- Studia 1999:** T. Arnăut, A. Zancoci, S. Matveev (eds.), *Studia in honorem Ion Niculiță* (Chișinău: Cartdidact 1999).
- Studia 2009:** A. Zancoci, T. Arnăut, M. Băț (eds.), *Studia archeologiae et historiae antiquae. Doctissimo viro Scientiarum Archeologiae et Historiae Ion Niculiță, anno septuagesimo aetatis suae, dedicatur* (Chișinău 2009).
- Contribuții 2019:** A. Zancoci, M. Băț (eds.), *Contribuții la preistoria și istoria antică a spațiului Carpato-Danubiano-Pontic. In honorem professoris Ion Niculiță natalia sua octogesima celebrantis* (Chișinău 2019).
- Zancoci, Arnăut 2009:** A. Zancoci, T. Arnăut, *Profesorul Ion Niculiță la 70 de ani*. *Tyragetia* s.n. III/1, 2009, 337-380.

Sergiu Matveev